

İLKÖĞRETİMDE TARİH KONULARININ YEREL TARİH İLE İLİŞKİLENDİRİLMESİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

“THE EFFECTS OF COMBINATING THE HISTORY SUBJECTS WITH LOCAL HISTORY ON THE SUCCESS OF STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL”

Hasan IŞIK*

Özet

Bu araştırmada yerel tarihin ve yerel tarih öğretiminin ne olduğu, faydası ve nasıl uygulanabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, yerel tarih öğretiminin önemini belirlemek ve yerel tarih konularının tarih derslerinde işlenmesinin öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkisini tespit etmektir. Araştırmada ön test-son test deney kontrol gruplu model kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum ili Pasinler ilçesi Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Uygulama sonucunda elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Uygulama sonucuna bağlı olarak yerel tarih öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı görülmüştür. Ayrıca araştırmacının yaptığı gözlemlerde uygulamanın yapıldığı sınıftaki öğrencilerin tarih konularına karşı tutumlarının olumlu şekilde geliştiği gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrenci merkezli öğretimi temel alan ve daha çok duyu organına hitap eden yerel tarih öğretim yönteminin kullanıldığı deney grubunun, geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerine oranla daha başarılı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: yerel tarih, ilköğretim, sosyal bilgiler, tarih

Abstract

In this research, it is tried to be explained the local history, what's local history teaching, its benefits and how it will be applied to teaching.

The aim of this research is to determine the importance of local history teaching and to study local history subjects in history lessons with fixing the effects of academical success over students. Pretesting-post testing experiment control grouping model is used in this research. 6 th Class students of Mehmet Akif Ersoy Primary School in Pasinler, Erzurum, take part in the practicing of the research. Datas, as the results of application, were analyzed with SPSS programme. Related to the application

* Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, hasantarih@yahoo.com

results, teaching local history increased the academic successes of students. Furthermore, it's seen as a result of observations of the researcher that students' behaviours to historical subjects have changed positively in the application classes. At the end of the research, it's noticed that based on student centered experiment group is much more successful with active using sense organs in local history teaching method than the control group in which mostly traditional teaching techniques were used.

Key Words: local history, primary school, social science, history

GİRİŞ

'Tarihte yerellik' ifadesi kişiden kişiye farklı anlamlar çağrıştırmaktadır. En genel ifadesiyle yerel tarih; bir yörenin tarihinin sahip olduğu "kendine özgü" niteliklerdir. Bir yörenin geçmişten günümüze tarihi gelişimi ve bu gelişim sonucu o yörede oluşan tarihi izlerdir. Yörenin tarihi geçmişi ve o geçmişten kalan izler o yörenin, bölgenin yerel tarihini oluşturmaktadır.

Yerel tarih, tarihin bir fiziğe kavuştuğu bir alandır, ama bu yerelin tanımının sadece bir parçasıdır. Çünkü mekân tek başına pasif bir cüz; dolayısıyla yerel tarih iki temel cüzün, yani insanın ve mekânın bir araya geldiği bir bütünlüğü ifade etmektedir (Danacıoğlu, 2001:6). Yerel tarih denildiğinde öncelikle sınırları belli bir coğrafi alan, mekânsal bir sabitlik kastedilmektedir.

Merkezinde insan olan bu yerel tarih, "değişimleri" ve bu değişimlerin insan üzerindeki "etkilerini" de incelemektedir. Bu bağlamda yerel tarih, yaşadığımız çevredeki ailemizin, mahallemizin, köyümüzün ve şehrimizin de tarihidir. Sadece günümüzde yok olmuş insanların ve mekanların değil; aynı zamanda halen var olanlarında tarihini içerir (Özbalkan, İrik, 2003: 62-63). Yaşadığımız çevre, kültür değerleri, adet ve gelenekleri, tarihi, coğrafi yapısı, yer ve sokak isimleri, mimari özellikleri, anıtsal yapıları, aile, dostlar ve komşuluklarıyla dünyadan bir parçadır. Yaşadığımız çevre bilgi ve kültürün kaynağıdır.

İlyasoğlu'na göre (2001:39), tarihin sadece siyasal, kurumsal olayların mecrası olarak düşünüldüğünde, insanı görmek, kendinizi görmek, kendi geçmişinizi görmek imkanları iyice zorlaşmaktadır. Son yıllarda bütün dünyada daha da rağbet kazanan gündelik yaşam tarihçiliği ve insanların bu tarihsel akışa kattıkları anlamların, yorumların da önemsenmesi yaklaşımı kapsamında yorumun ve anlamın tarih kurgusunda öne çıkışı bugün sözlü tarih ve yerel tarih çalışmalarının önemini temellendirme tartışmasında oluşturucu bilgi ve yaklaşım kaynaklarıdır. Ulusal, uluslararası, siyasi, askeri ve diplomatik gelişmeler insanlık tarihinin bir parçası olduğu gibi sıradan insanın faaliyetleri ve çevresi de aynı şekilde insanlık tarihinin bir parçasıdır. Geçmişe ilişkin iyi bir kavrayış ulusal ve

uluslararası gelişmeleri olduğu kadar yakınımızda olup bitenleri de bilmeyi ve tanımayı gerektirir (Kyvig-Marty, 1998:7).

Tarihin sadece şahsiyetlerin yön verdiği siyasi ve askeri tarih olmadığı; bunların ötesinde ve derinliğinde toplumsal, kültürel, iktisadi olayların, değişimlerin, gelişimlerin ya da yıkımların yattığı tezi; yerel tarihin temel yaklaşımıdır. Yaşanılan bölgenin, ilin, kentin, köyün veya mahallenin geçmişine yönelik toplumsal ve kültürel sorumluluk bilinci ile şekillenen yerel tarih anlayışı makro tarih anlayışının muğlâk bilgi kırıntılarından bizi kurtararak yaşadığımız çevredeki tarihin aydınlığına bizi ulaştırabilir. Bu da yaşadığımız çevreyi geçmişten bugüne değin uzanan bir tarihsel bütünlüğü içinde yeniden algılayabilmemizi ve böylelikle de eleştirel bakışımızı yapıcı bir temele oturtmamızı sağlayabilir (Özbalkan, İrik, 2003: 62). Yerel tarih konuları çerçevesinde anlatılan ulusal tarih konuları, geçmişten ders çıkarma amacının gerçekleştirilmesi için fayda sağlar. Ve bu durum doğrultusunda günümüz sorunlarının yorumlanması ve çözüm üretmeye katkıda bulunulması açısından önem arz etmektedir. Getirdiği faydalar doğrultusunda yerel tarihle zenginleştirilmiş bir ulusal tarih, insanlık ve uygarlık tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır

Yerel tarih konuları ülke tarihinin ana yapıtaşlarını teşkil eder. Yerel tarih konularından yoksun bir ülke tarihi yetersiz sayılır (Somel,1999:4). Yerel tarih konularını içeren ülke tarihi konularının, günümüzde ortaya çıkan birçok ekonomik, toplumsal veya siyasal sorunların geçmişe giden temellerinin ve nedenlerinin anlaşılmasında ve bu sorunlara ilişkin olarak akılcı ve gerçekçi çözüm önerileri hazırlanmasında sağlayacağı yapısal katkısı bulunmaktadır. Fakat ülkemizde bu bakış açısı doğrultusunda yerel tarih konuları ülke tarihi konuları içerisinde yetersiz kalmaktadır (Somel,1999:4). Avrupa Konseyi'nin tarih eğitimiyle ilgili değişik konferanslarında, yerel ve bölgesel tarihin önemi, yerel ve milli tarih ile Avrupa ve dünya tarihi arasında denge kurulması gerektiği dile getirilmiştir.

Anadolu topraklarında geçmişten bugüne birçok millet yaşadığından her yerde tarihin izleri bulunmaktadır. Bundan dolayı ülkemizde genel tarih ile yerel tarihin beraber yürütülmesi ve bu konunun işlenmesinde kaynak sıkıntısı çekilmeyecektir. Yerel tarih konuları, küreselleşme süreci sonucu insanlarda oluşan üst kimlik (Küresel kültür; giyimde, tavırda, "fast food" türü yiyeceklerde, dilimize giren İngilizce deyimlerde görülüyor)' in yanında kültürel bir derinliğin, dengeli bir kişiliğin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

İnsan memleketini sevmek için ne kadar çok sebep bulursa, memleketine o nispette daha çok bağlıdır ve orada kendisini âdeta geçmiş nesillerle bağlı hisseder. Doğup büyüdüğümüz memleketin sevgisi, vatan sevgisinin en sağlam temelidir (Savard, 1976:222). Bu nedenden dolayı yerel tarihin öğretimi önemlidir. Öğretmenler, görev yaptıkları ilin tarihini devamlı ve ayrıntılı bir şekilde anlatmayı ödev saymalıdırlar.

Bir kasabayı ya da kenti tıpkı bir tarihsel belge gibi okumak mümkündür. Geçmişin izleri binaların mimarisinde ve eski işlevlerinde, sokak adlarında, köprülerde, anıtlarda, dükkân, kahve ve lokanta adlarında, kasabanın ya da kentin gelişim çizgisinde, özel konutların ve kamu binalarının yerleşim düzeninde mevcuttur (Stradling, 2003: 138). Bulduğumuz şehir, ilçe, kasaba veya köydeki tarihi eserler, tarihten izler taşıyan kalıntılar, efsaneler, geçmişte yaşanmış siyasi ve sosyal olaylar ve kurtuluş günleri tarih konularının kolayca çocuk gözünde canlandırılmasını sağlar (Göksel, 1958:1). Bu çerçevede yerel tarih aktif eğitimin en iyi aracı olarak tanımlanmıştır (Aktekin, 2006: 83).

Öğretim süreci içinde yakın çevre tarihi ile coğrafyasını merkeze almak mutlaka gerekli olmasa bile, öğretmenlerimizin bu iki önemli kaynağı daima göz önünde bulundurmaları temenni edilir (Savard, 1976:221).

Durlu'ya göre (1962:11), yerel tarih öğretimi doğrudan doğruya bir gözlem ve yaşama öğretimidir. Bunun için yerel tarih öğretimi program maddelerinden değil, çocuktan yola çıkarak, bir kitabın çizdiği planı, programdaki müfredatın sırasını değil, çocuk alâkalarının gösterdiği yolu takip edecektir. Öğretimde yerel tarihi işlemek isteyen, yaşanan çevredeki kaynaklardan faydalanmak isteyen bir öğretmen her şeyden önce o çevrede çocukların ve halkın nelere ihtiyacı olduğunu araştırmalıdır. Yerel tarih öğretimini kullanmak için önce öğretmenin çevreyi bütün imkânları ile tanıması gerekir.

Öztürk'e göre (2001:202), iki tür tarih öğretmene öğrenci dilinde "iyi öğretmen" denir. Birincisi, "tatlı dilli, ağızdan bal damlayan , esprili, eğlendiren - bir tür Reşat Ekrem Koçu ya da Ahmet Refik Altınay tarzını yakalayabilen-hocalar..." İkinci tür ise, -ki galiba pedagojik olarak da daha doğru olanı bu tarz- "tarihin öğrencinin bizzat kendisine ne kadar 'ilişkin' olduğunu, ne kadar her an içinde yaşadığını, ne denli bugününü ve yarınını etkileyen bir şey olduğunu çocuklara fark ettirebilen hocalardır". İşte bu ikinci tarzın sırrı, bu tarzı yakalamamızı sağlayacak anahtar, yerel tarihtir.

Öztürk'e göre (2001:204), "Tarih öğretmeni olarak; ben çocukta merak uyandıracığım, çocuklar tarihe dönük bir merak duygusuna, öğrenme arzusuna sahip olacaklar, ben onlara eğer buna heveslenirlerse gereksincekleri metodolojik formasyonu kazandıracığım" diyorsanız, çocuklar bir bilmece çözmenin zevkiyle geçmişle ilgilenebilmeliler diyorsanız, eğer kendinizin en temel amacı olarak bunu koyuyorsanız, o zaman sizin için en önemli araçlardan biri yerel tarihtir.

Tarih öğretiminin faydalanacağı kaynakların başında, yaşadığımız çevrede bulunan yakın ve uzak geçmişe ait eserler ve geçmiş dönemlerden günümüze ulaşmış olan kıyafetler, aletler, yapılar, gelenekler, efsaneler vb. gelir. Bu vasıtalar doğrudan doğruya inceleme imkânı vermelerinden dolayı büyük bir öneme sahiptir. Şüphesiz okulun bulunduğu yörede incelenebilecek birçok tarihi eser ve kalıntılar bulunmaktadır. Bunlar; camiler, medreseler, mezarlar, eski okullar, kütüphaneler, imaretler, şifahaneler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, su kemerleri, çeşmeler,

kapalı çarşılar, kuleler, köprüler, surlar, kaleler, saraylar, kitabeler, müzede bulunan eşya, her nevi buluntular gibi tarihi değeri bulunan ve tarih öğretimi için değerli kaynaklardır.

Çevrede bulunup da sınıfa getirilmesi mümkün olan eşya (eski saatler, silahlar, elbiseler, kitaplar vb.) sınıfta gözden geçirilir. Böyle sınıfa getirilmesi imkânı olmayan şeyleri, yerinde incelemek, bir ihtiyaç halini alır. Bu takdirde iki çareye baş vurmak zarureti vardır: Ders gezisi yapmak, öğrenciye inceleme ve gözlem ödevi vermek (Baymur, 1949:76).

Yerel tarih konularının çocuklara anlatılması gereğini kabul eden ve bunu uygulamak isteyen bir öğretmen, yaşadığı çevre ile ilgili bilgileri; kitaplardan, makalelerden, yüksek lisans ve doktora tezlerinden, gazetelerden, şehir rehberlerinden, haritalardan, belediyelerde bulunan yöre bilgilerinden, sözlü belgelerden yararlanarak elde edebilir (Kyvig-Marty, 2000:52). Ayrıca öğretmen görev yaptığı çevreye ait elde edilebilecek kaynakları bir araya toplayabilir. Bunlardan bir kütüphane ve arşiv kurabilir. Toplanan malzeme ve kaynakların fişleri yapılıp; öğrencilerin bunlardan kolayca faydalanmaları sağlanabilir. Derlenen kaynakların yardımıyla yaşanan çevrede kurulan devletleri, burada yaşayanların başlarından geçenleri, medeni varlıklarını, bıraktıkları tarihi eserleri öğrenmek mümkündür (Uluçay, 1958:4).

Uluçay'ın da belirttiği gibi (1958:6); yerel tarih, eski gazeteler, yazmalar, hâtıralar, haritalar, albümler, mektuplar, siciller, resimler ile de işlenebilir. Toplanan ev eşyası, silahlar, kap kacak, elbiseler, çift aletleri, para ve diğer araçlardan koleksiyonlar tertip ederek yörenin zamanla nasıl kalkındığı ve geliştiği çocukların gözleri önüne serilebilir. Yerel tarihin anlaşılmasında elde bulunan araç ve eserlerin yorumlanması, halkın düşünce ve zihniyetini gösteren âdet ve yaşayışların incelenmesi ön planda yer alır. Âdet ve eserlerin tespiti konusunda öğretmen öğrencilerini teşvik etmeli ve bu hususta onlara rehberlik etmelidir.

Yerel tarihin öğrenilmesi için, öğretmen öğrencilerine tek tek veya gruplar halinde ödevler verebilir ve öğrencilerine bazı çalışmalar teklif edilebilir. Öğrencilere yaptırılması gereken çalışmalarla ilgili olarak Uluçay şunları belirtmiştir (1958:7): “Hikaye, anekdot, folklor, şarkılar, elbiseler, resimler, fotoğraf ve haritaların toplanması; o yerde yetişen ünlü kimselerin hal tercümelerinin yazılması, anıtlarda, mezar taşlarında bulunan kitabelerin kopya edilmesi; tarihi olayların tasvirini yapan resimlerin kopyaları, sınır işaretleri ve tarihi binaların listesinin meydana getirilmesi; endüstrinin gelişmesini, arazinin genişleme ve daralmasını, nüfusun artışı gösterir harita, grafik ve tabloların yaptırılması; çevrede olan tarihi olayların dramatize edilmesi, halk türkü ve oyunlarının tespit edilmesi, mümkün ise türkülerin kasete, oyunların filme alınması.”

Tarih öğretiminde geçmiş öğretildiğinden, yaşanıp bitenlerin konu edilmesinden dolayı büyük bir zorluk çekilmektedir. Tarih onun içinde yaşayan ya

da o devirde bulunanlar tarafından yaşanmış ve bitmiştir. Bu durum öğrenim için zorluklar içerdiğinden tarih öğretiminde büyük bir gayret göstermek gerekmektedir. İyi bir tarih öğreticisi tarihi yeniden canlandırarak öğrencilerin önüne serebilir (Köksal, 2007:33). Bu da hiç şüphesiz çocuklara, yakın çevrede bulunan tarihi kalıntıları, eserleri göstermek, incelemek ile mümkündür.

Yaşadığımız çevreden elde edilen tarihi kalıntıların ve eserlerin bulunduğu müzelere çocuklar götürülmelidir. Fakat bulunulmayan yerlerde ise kazılarda elde edilen eserlerin resimleri, maket ve planları elde edilip çocuklara gösterilebilir. Müfredat programının öğrencilerden istediği bilgi seviyesine uygun olarak, yaşanan çevrede bulunmuş, yöreyi idare etmiş milletlere ait araç ve gereç elde edilir. Böylece öğrenciler, çevrelerinin medeniyetlerine ve siyasi olaylarına daha çok bağlanabilir. Çevrede yöreye hâkim olan milletlerden kalma eser kalıntıları, tümülüs ve höyükler varsa bunlar tespit edilip harita üzerinde gösterilmelidir. Ayrıca yaşanan çevrenin coğrafi durumu, ilk akın ve istilâlar, halkın buraya neden ve nasıl gelip yerleştikleri, yörenin yetiştirdiği ünlü simalar, yörede bulunan tabii servet kaynakları birer problem olarak ele alınmalı ve üzerinde öğrencilerle tartışılmalıdır. Öğretmen ilk olarak ora halkının nereden geldiğini, coğrafi faktörlerin halkın meslek seçmesi, kültürel, sosyal ve ekonomik hayatlarında nasıl rol oynadığını ortaya koymalıdır (Uluçay, 1958:5-6).

Yerel tarih öğretiminde müzenin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Müzeler, buldukları çevrenin dününe, başından geçen olaylarına dair eser ve kanıtları muhafaza etmekle; konuların işlenmesine ve yerel tarihinin incelenme ve öğretilmesine çok yardım ederler.

Yerel tarih öğretiminde önemli bir yeri olan müzelerin, öğrencilere gezdirilip bilgi aktarılmasında yapılması gerekenler önemlidir. Öğretmenin müzede inceleyeceği eserler üzerinde yeteri kadar bilgisi olmalıdır. Tarih öğretmeni, öğrencilerini götüreceği müzenin özelliklerini, öğrencilerine tanıtacağı materyalleri bilmiyorsa, müze faaliyetinde bulunması fayda getirmeyebilir. Öğrencilerin müzedeki eserleri, mağaza vitrinindeki eşyaları seyrederek gibi görmeleri fayda yerine zararlıdır. Bundan dolayı müze gezisinden önce öğretmen, müzenin gezilecek kısmını iyice öğrenmeli, neleri inceleyeceğini tespit etmeli, buna göre bir plan hazırlamalıdır. Eğer varsa yetkililerden gerekli bilgileri almalıdır. Hazırlanan plan dahilinde yapılan müze ziyaretinden sonra sınıfta öğrencilerle bir değerlendirme yapılmalıdır.

Gezi-gözlem yöntemiyle, tarihsel yapıların ve müzelerin gezilmesi geçmişin sürekli tehdit altında olduğunu da gösterecektir. Bu da öğrencilerin çevrelerinde tahrip edilen geçmişe ait unsurların farkına varmalarını sağlayacak, dolayısıyla öğrencilerde kültürel mirasa karşı sorumluluk duyma davranışı geliştirecektir (Ata, 2002:109).

Tarih dersi sınıfın sınırlarını aşmalıdır. Ancak bu yolla öğrenciler bu dersi sever ve anlar duruma gelebilirler. Yerel tarih ile öğretilen bilgiler sonucunda

öğrenciler edindikleri bilgileri tarihi anlama ve algılamada bir vasıta olarak kullanabilirler (Paykoç, 1991:107).

Çalık (1964: 6) yerel tarih öğretiminin faydası için; “çevrenin incelenmesi, doğal, sosyal, ekonomik, kültürel olayların birer öğretim konusu olarak ele alınması, sadece çocuklarımızın çevrelerini tanımalarını sağlamaz; aynı zamanda onları yaşadıkları çevrenin problemlerine, olanaklarına karşı bilinçlendirir, görüş geliştirmelerine kaynaklık eder...” demektedir. Çalık (1964:6) ayrıca; “çağdaş okulluk anlayışının, çevrenin müfredat ve materyalinden faydalanmayı öğretimde temel saydığını; ileride, çevresinin ekonomik, sosyal, kültürel, sağlık, barınma... gibi birçok problemlerini çözme sorumluluğu ile baş başa kalacak çocuğun, okul sıralarındayken çevresini tanıması kadar anlamlı bir şeyin olmadığını; okula “toplumun problemlerini tanımada ve çevreyi sürekli olarak geliştirecek programlar şekillendirmede çocuğa rehberlik edecek” bir kurum gözüyle baktığımız sürece, öğretim konu ve materyalimizi de çocuğun çevresinden seçmek zorunluluğumuzun olduğunu” belirtmiştir.

Çocuklara yaşadıkları yerin tarihini araştırmakla ilgili ödevler verildiğinde, çocukların tarih kitaplarında okunup ezberlemekle yükümlü tutuldukları, çoğu kez araştırmaya ve değerlendirmeye olanak bırakmayan bilgilerin ötesine geçmelerini sağlayabilir. Çocuklara yerel tarihle ilgili çalışmalar yaptırmak (ödev, gezi, inceleme vs.) yerel tarihin öğrenilmesi için gereklidir ve faydalıdır.

Çağdaş eğitimin başlıca özelliklerinden biri öğrenciyi merkez almasıdır. Öğrenci eğitimin odak noktasında yer almaktadır. Çağdaş eğitime bu özelliğin kazandırılmasında önemli rolü olan John Dewey, öğretimde çocuğun psikolojik özelliklerinin esas alınması görüşünü temel alarak “çocuğa göre öğretim” ilkesini geliştirmiş ve bu ilkenin en önemli öğretim ilkesi olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Böylece eğitimin öğrenciyi merkez alan özelliği, öğretimde uygulanmaya geçirilmiştir. Bu ilkeye göre, çocuğun ne öğreneceğini onun ihtiyaçları ve istekleri belirler. Yani, çocuklar ilgi, ihtiyaç, özellik ve yeteneklerine uygun bir eğitim programı içinde yetişmelidir. Öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini göz önünde bulundurmadan hazırlanacak bir programın uygulamada başarılı olması mümkün değildir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:46-47).

Yerel tarih öğretiminin dayandığı pedagojik ilkeleri; Somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa, açıklık, hazır bulunuşluk ilkeleridir. Yerel tarih öğretiminde içerik somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakın çevreden uzağa doğru, basitten karmaşığa doğru sıralanmalıdır.

Çocuğun tarihe karşı ilgisinin uyanması, tarihe karşı tutumunun artması için tarihi çocuğun günlük hayatı içine koymak, yaşadığı çevrede cereyan etmiş olan olayları kendisine hatırlatmak, hatıraları yaşatılmaya lâyık ecdadın hayatını anlatmak ve hemen yaşadığı çevrede duran abideleri, harabeleri, çeşitli tarihi kalıntıları kendisine göstermek suretiyle yapılabilir. Belirsiz bir çevre içinde değil de, kendi çevreleri içine konmuş olaylar daha etkileyici, şahıslar daha gerçek

olacaktır. Yerel toprağın özsuyu ile beslenen bir milli tarih daha canlı ve daha iyi anlaşılacaktır (Savard, 1976:222).

Çocuk büyüdükçe, toplumsal dünyası da gittikçe büyür. Onun dünyası, önce evi, komşuları, köyü veya mahallesi ve okulundan ibarettir. Sonraları, bunlara daha geniş çevreler, kasaba, şehir, ilçe, il, coğrafi bölge ve yurdun bütünü katılır. Sonunda, dünyayı, üzerinde yaşanan en büyük toplumsal çevre olarak tanımaya ulaşır. Çocuğun toplumsal dünyası genişledikçe, o da toplumsal bir varlık olarak gelişir, büyür; iyi bir aile üyesi, iyi öğrenci, iyi hemşeri, iyi vatandaş ve iyi bir insan olur. İlköğretimin temel görevi, çocuğu bu doğrultuya yöneltmektir. Çünkü ilköğretim öğrencisi, geleceğin, omuzlarında birçok sorumluluklar taşıyacak olan iyi vatandaş, iyi insan adayıdır. Sosyal bilgiler dersinin bu vatandaşın, bu insanın, kişisel ve toplumsal yönlerden çatısını kurmakta çok önemli rolü vardır. İlköğretim çocuğu, başta bu dersin yardımıyla, metotlu olarak halkı, halkın karşılıklı münasebetlerini; insanın doğal ve toplumsal çevreyle olan karşılıklı etkilerini incelemek, öğrenmek ve olumlu davranışlar kazanmak imkânlarını bulur. Kişinin ve toplumun sorunlarını tanır; çözüm yollarını düşünür, araştırır. Bu yoldaki bilgi ve yetenekleri kazandırmak, öncelikle sosyal bilgiler öğretiminin ödevidir (Konuk, 1963:8). Sosyal bilgiler dersinin içeriği açısından da bunu sağlayacak en uygun derste tarih dersidir. Bu yönde bir fayda sağlaması açısından tarih konularının çevre ile ilişkilendirilerek işlenmesinde büyük fayda vardır.

Yaşanılan çevrede bulunan tarih eserleri, tarih dersleri müfredatı içinde hem birer konu, hem de değerli birer araç olarak yer alırlar. Tarih konularını işlerken de konular doğrultusunda yaşanan çevrede bulunan tarihi eserlerden, olaylardan ve izlerden faydalanılmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı müfredat programlarında buna yer verilmiştir.

2003 yılında çalışmalarına başlanan ve şu an uygulanmasına geçilen İlköğretim Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin müfredatı değişmeden önce yerel tarih konularının öğretimi ile ilgili olarak programlarda öğretmenlere de bazı esneklikler ve serbestlikler tanınmıştı. Tanınan bir esneklikte; sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından yerel tarih konularının işlenmesidir. Bu daha önce hazırlanan II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Programında görülmekte idi.

M.E.B.(1994:166)'nın eski II. Kademe Sosyal Bilgiler Programının da; "Çevredeki tarihi yer, anıt ve eserler gidilip görülecek, müzelerdeki tarihi eser ve belgeler gösterilecek, öğrencilerin geçmişi kolaylıkla göz önüne getirmelerine ve böylece yapıcı ve yaratıcı çalışmaları için malzeme edinmelerine imkan ve fırsat verilecektir (29. Madde) ", " Eski eserlerle anıtların birer tarihi belge olduğuna öğrencilerin dikkati çekilecek, bunların yıkılmakta ve bozulmakta oldukları kavratılacak ve yabancı ellere geçmemesinin ve korunmasının milli bir görev olduğu fikri aşılacaktır (30. Madde)." şeklinde belirtilmişti.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 2.4.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen sosyal bilgiler programının uygulanmasıyla ilgili açıklamalar bölümünün 7, 18, 31, 36. ve 40. maddelerinde yerel tarih öğretimine yönelik direktiflere yer verilmiştir. Bu maddeler şunlardır: “Konuların işlenişinde, programdaki sıraya uymak esas olmakla birlikte öğretmen, ünitelere çevre özelliklerini de dikkate alarak Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun yeni konular ekleyebilir veya verilmiş olan konuların yerlerini değiştirebilir (7. madde)”, “Öğretmen, tarihi bir olay, Kurtuluş Savaşı veya Türk İnkılâbı’nın herhangi bir yönü üzerinde dururken, bu olayların çevredeki izlerini araştırır ve çocukların dikkatini bunlar üzerine çeker. Atatürk, hayatının herhangi bir safhasında okulun bulunduğu yerde bulunmuş, oradan geçmiş ve orada bir kongre toplamış, bir beyanname yayınlamış, bir nutuk söylemiş veya Türk inkılâplarının önemli bir safhasını başlatmış ise okulun bulunduğu yerde onun adına bir anıt varsa bir binaya, bir caddeye, bir meydana adı verilmiş ise bunlar üzerinde durulur. (18. madde)”, “Öğrencilerin, çalışma ortamları –yalnız derslikler değil- aile, okul, çeşitli topluluklar, kitaplıklar, müzeler, sergiler, vb. yerleri de kapsar. Öğrencilere bu yerlerde incelemeler, gezi, gözlem ve ilgili kişilerle görüşmelerde yaptırılır (31. madde)”, “Konuların işlenişinde, ‘yakından-uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa’ ilkesine uyulur (36. madde)”, “Öğretmen, geçmiş uygarlıkları anlatıp tarihi kalıntılar üzerinde dururken öğrencilere, o devirden kalan yurda ve insanlığa hizmet etmiş, orada doğmuş ve orada yaşamış Türk büyüklerinin müzelerde korunan yazılı ve yazısız eserleriyle araç-gereçleri incelettirir (40. madde)” (MEB., 1998:S.62).

1998 tarihli programın, yukarıda ele alınan maddelerinde görüldüğü gibi, öğretmen tarafından çocuğun yaşadığı çevre tarihinin öğretilmesinden bahsedilmektedir. Fakat bu konu esnek tutulmuş, uygulama öğretmene bırakılmıştır. En son 2003 yılında yenilenmeye başlanan sosyal bilgiler program çalışmalarına kadar uygulanan daha önceki programlara genel olarak bakıldığında, yerel tarih öğretimine yer verildiğini görmekteyiz. Yerel tarih öğretimi istenirken bu hem zorunlu tutulmamış hem de ayrıntılı bir şekilde nasıl yapılacağına yer verilmemiştir.

Yenilenen Sosyal Bilgiler (4–7) ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin müfredatında ise yerel tarih öğretimi konusu daha çok öne çıkmış, derslerde kullanılması şu şekilde yer almıştır.

4. ve 5. sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanması ile ilgili açıklamaların 9, 10. ve 11. maddeleri şu şekildedir: “9. Öğretmen, okulun bulunduğu çevreye göre programdaki etkinlik örneklerini seçmeli ya da kendisi etkinlik hazırlamalıdır.”, “10. Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılığı geliştirilmelidir.”, “11. Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, müze-kentler, savaş

alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kâğıdı kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır. Tarihî bir kişilikten söz ediliyorsa, bu kişi de okulun bulunduğu çevrede doğmuş, bulunmuş ya da ölmüş ise bu yönden değerlendirilmelidir. Bu kişinin medrese, cami, kütüphane, imaret, han, türbe, mahalle, sokak ve ev gibi herhangi bir eserde kitabesi varsa, bu kişi ve eserleri ile ilgili öğrencilere araştırma projeleri verilebilir. Öğretmen, sınıfta ya da müzede drama etkinlikleri ile geçmiş yaşantıların canlandırılması ve öğrencilerin tarihî kişilikler ile empati kurmasını sağlamalıdır...” (MEB, 2005:7-8,).

Programının uygulanması ile ilgili açıklamalarda bu maddelerin dışında 5. sınıf programı kılavuz kitabında 2. ünite olan “Adım Adım Türkiye” başlıklı ünitenin yer aldığı kısımda öğretmene bilgi notu olarak yerel tarih çalışmalarının nasıl yapılacağı detayı ile açıklanmıştır (MEB, 2005:308-313).

Yerel tarih öğretimi ile ilgili 4 ve 5. sınıflarda yer alan bu maddeler aynı şekilde 6. ve 7. sınıf programlarında da 11, 12. ve 13. maddeler altında yer almaktadır (MEB: 2006: 8-9).

Yenilenen 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük dersi öğretim programının uygulanması ile ilgili açıklamaların 3. ve 16. maddeleri şu şekildedir: “3. Dersin öğretmeni, okulun bulunduğu yerin Milli Mücadele yıllarındaki mahalli tarih konulu araştırma ödevleri yoluyla, öğrencilerin mahalli tarihi, ulusal tarih ile ilişkilendirmelerini sağlamalı, bu yolla milli bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturmaya çalışılmalıdır.”, “16. Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler, müzelere, Anıtkabir'e, Dolmabahçe Sarayına, Atatürk müze evlerine, savaş alanlarına, Atatürk anıt heykellerine ve şehitliklere yapılabilir. Bu gezilerin her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzeler için hazırlanmış çalışma kâğıtları kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır...”

Çocukların içinde yaşadıkları çevre, okul programlarını geliştirmede önemli rol oynar. Her çevre kendine has kaynakları ve çocukların ufkunu açacak verimli imkânlara sahiptir. Bu kaynak ve fırsatlardan akıllıca faydalanmak çocuğun çeşitli yönlerden gelişmesine yardım eder. Çocuğun içinde yaşadığı çevre, zengin bir öğrenme laboratuvarıdır. Çocukların okulda yapacakları çeşitli öğrenim denemeleri, çocuklar ve içinde yaşadıkları çevre ile ilgili olduğu oranda bir anlam ve değer kazanır. Çocuğun çevrenin çeşitli yönleri üzerinde yapacağı denemeler onun her günlük hayatını zenginleştirmekle kalmaz, öğrenme ile hayat arasındaki sıkı ilişkiyi daha iyi kavramasına da yardım eder. Çocuk içinde bulunduğu çevreye nasıl uyacağını öğrenir, bir takım bilgi ve beceriler kazanır, bir takım tavır ve hareketler geliştirir. Çocuğun okul dışındaki bu hayatı, çevresinin çeşitli alanlarında denemeler yapmasına yardım edecek fırsatlar sağlar. Birçok

eğitimcinin inancına göre, okul sadece çocukları okutan bir yer olmaktan ziyade çevresindeki eğitim, sosyal, ekonomik, sağlık, kültür ve eğlence faaliyetlerinin bir merkezi olmalıdır. Sağlıklı bir okul programı ve yaşayışı okul, ev ve çevrenin birlikte plânlaştırılmasını ve işleri yürütmesini gerektirir.

Daha önceki sosyal bilgiler programlarında ve son yapılan programlarda yer alan yerel tarih öğretimi konusunda yaptığımız uygulama ve sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

YÖNTEM

Uygulama, yerel tarihle ilişkilendirilmiş bir program örneğinin, Pasinler Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunun II. Kademe 6. sınıflarının I. dönemine yönelik yapılan bir uygulamadır. Sınıflardan 6-B deney grubunda yerel tarihle ilişkilendirilmiş, sosyal bilgiler örnek müfredat programı işlenirken, 6-A kontrol grubunda ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu sosyal bilgiler dersi genel müfredat programı işlenmiştir. Uygulamaya başlanmadan önce hem 6-A sınıfına hem de 6-B sınıfına hazırlanan ön test uygulanmış, uygulama bitirildikten sonrada iki sınıfa da aynı sorular son test olarak uygulanmıştır. Ön testten ve son testten elde edilen bilgiler karşılaştırılmış, sonuçlarla ilgili olarak frekans grafikleri oluşturulmuş, t-testi analizi yapılmış ve uygulamanın değerlendirilmesi yapılmıştır.

Deney grubu Pasinler ilçesi sınırları içerisinde bulunan Hasankale'ye ve Erzurum'daki tarihi mekânlara gezi-incelemeye götürülmüş ve bunun öğrencilerin derse yaklaşımlarındaki etkisi belirtilmiştir.

Problem Cümlesi

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde tarih konularının öğretilmesinde yerel tarih öğretimi ile ilişkilendirilmesinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisi var mıdır?

Alt Problemler

1. Deney ve Kontrol gruplarının ön testten aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney grubunun ön test ile son testten aldığı puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney ve Kontrol gruplarının son testten aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Amaç

Araştırmanın amacı, yerel tarih öğretiminin önemini belirlemek ve yerel tarih konularının tarih derslerinde işlenmesi ile öğrenci başarısı üzerindeki etkisini tespit etmektir.

Bu araştırma ilköğretim sosyal bilgiler dersindeki tarih konularını işlerken yerel tarih öğretiminin kullanmanın akademik başarıya etkisi geleneksel yöntemle karşılaştırarak araştıracaktır. Yerel tarih bir öğretim yöntemi olarak ele alınacaktır. Öğrenci merkezli eğitim doğrultusunda tarih dersini öğrencilere sevdirmek ve tarih konularını daha zevkli hale getirmek, öğrencilerde tarih bilinci oluşturmak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Modeli

İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında öğretmen anlatısına dayanan geleneksel yöntemle işlenişyle, yerel tarih öğretiminin kullanarak işleniş arasında; öğrencilerin akademik başarılarını etkileme bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını saptamayı amaçlayan bu çalışmada deneysel yöntem kullanılmıştır.

Araştırma sırasında uygulama yapılmadan önce deney ve kontrol gruplarına “Ön Test”, deneysel işlemlerin sonunda “Son Test” uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın Evrenini Erzurum İli, Pasinler İlçesi 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise; Erzurum ili, Pasinler ilçesindeki Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 6 / B sınıfı yerel tarih öğretiminin uygulandığı deney gurubu, geleneksel anlatım yöntemini kullanıldığı 6/A sınıfı kontrol gurubu olarak yansız seçim yoluyla atanmıştır. Örneklemi oluşturan okul, sınıflar ve öğrenci sayıları tablo.1’de gösterilmiştir.

Tablo.1. Araştırmanın Örneklemi

Grup	Okul	Sınıf	Öğrenci Sayısı
Deney	Mehmet Akif Ersoy İÖ. O.	6 /B	15
Kontrol	Mehmet Akif Ersoy İÖ. O.	6 / A	15

Verilerin Toplanması

Araştırmanın alt problemlerini test edebilmek için 50 sorudan oluşan çoktan seçmeli bir başarı testi hazırlanmıştır. Testte sorulacak 50 sorunun tespit edilebilmesi için araştırmacı tarafından öncelikle 75 soru hazırlanmış, güvenilirlik ve geçerliliğin belirlenmesi amacıyla oluşturulan bu test başka bir okulda uygulanmıştır. Güvenirlilik ve geçerlilik testi sonuçları yorumlanmış ve soruların madde analizi yapılarak soru sayısı 50'ye indirilmiştir.

Ön test-son test sorularının sonuçlarının değerlendirilmesi, test sonuçlarının frekans grafiklerinin ve t-testi tablolarının hazırlanması araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak yapılmıştır.

Araştırmada ön test uygulandıktan sonra deney gurubunda yerel tarih öğretim yöntemine uygun bir öğretim, kontrol grubuna ise geleneksel yöneme uygun bir öğretim uygulanmıştır. Konun bitirilmesinden sonra her iki guruba son test uygulanmıştır.

Deney Grubu İşlem Süreci

Deney grubunda dersleri işlemeye başlamadan önce yerel tarihin ne anlam ifade ettiği, okulun bulunduğu çevrede yerel tarihle ilgili ne gibi materyalin olduğuna dair bir ders yapılmıştır. Daha sonra deney grubuyla dersler aşağıda belirtildiği şekilde yürütülmeye çalışılmıştır.

1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı müfredat programı yerel tarih konularıyla ilişkilendirilerek bir program örneği hazırlandı ve yerel tarihle ilişkilendirilmiş, sosyal bilgiler örnek müfredat programı deney sınıfında uygulanmıştır.
2. Deney grubunda yapılan uygulama sırasında öğrencilerin derse yaklaşımları ve ders dışındaki öğrenci yaklaşımları araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir.
3. Deney grubu farklı zamanlarda Pasinler ilçesi sınırları içerisinde bulunan Hasankale'ye ve Erzurum'daki tarihi mekânlara gezi-incelemeye götürülmüş ve bunun öğrencilerin derse yaklaşımlarındaki etkisi araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir.
4. Deney grubunda öğrencilerin derse yaklaşımlarının tespiti için, ders anında ve ders dışında öğrencilerin yönelttikleri sorular, belirttikleri düşünceler araştırmacı tarafından belirlenmiştir.
5. Deney grubunda Pasinler'in tarihi geçmişi ve Pasinler'deki tarihi eserler araştırma-inceleme ödevi olarak verildi ve ödevlerden bazıları öğrenci tarafından derste sınıfa sunuldu

Kontrol Grubu İşlem Süreci

Deney grubunda yerel tarihle ilişkilendirilmiş, sosyal bilgiler örnek müfredat programı işlenirken, kontrol grubunda ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu sosyal bilgiler dersi genel müfredat programı işlenmiştir.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin ön test, son testten aldıkları puanlar SSPS(Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın alt problemlerini test etmek için bağımsız(ilişkisiz) örneklem için t- testi (Independent Samples t-Test) ve ilişkili örneklem t- testi(Paired Samples t-Test) uygulanmıştır. Grupların testlerden aldıkları puanların kendi içlerinde kıyaslanması sırasında "ilişkili gruplar t- testi" kullanılmıştır. Grupların testlerden aldıkları puanların birbirleriyle kıyaslanması sırasında "bağımsız gruplar t- testi" kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerini test etmek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına ait verilerin analizi, bu analizlere ait yorumlar yer almaktadır.

1.Deney ve Kontrol gruplarının ön testten aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo.2. Deney ve Kontrol Grubunun Ön test Başarı Puanlarının Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	15	32,8	10,8	0,63	0,75
Kontrol	15	30,4	9,7		

Tablo.2'de 'de görüldüğü gibi, deney ve kontrol gruplarının yerel tarih öğretimi kullanımının öğrencilerdeki başarıya etkisini belirlemek için yapılan uygulamanın öncesindeki başarı testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir (t: 0,63). Deney grubunun ön test aritmetik ortalaması 32,8; standart sapması 10,8 iken, kontrol grubunun ön test ortalaması 30,4; standart

sapması 9,7'tir. Burada görüldüğü gibi, deney grubunun ön testten aldıkları ortalama 32,8'dir. Kontrol grubunun ön testten aldıkları ortalama ise 30,4'tür. Buna göre iki grubun ön testten aldıkları puanlar birbirine çok yakındır. Bu sonuca göre, deney grubunun ve kontrol grubunun süreç başında birbirleri ile benzer özelliklere sahip oldukları ifade edilebilir. Yerel tarih öğretiminin yapılacağı deney grubuyla geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanılacağı deneklerin, süreç başında bilgi düzeylerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Bu veriler, araştırmanın denk gruplarla başlaması için elverişlidir. Grupların, başarı düzeylerinin homojen bir yapı gösterdiği belirtilebilir.

2. Deney grubunun ön test ile son testten aldığı puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Ön test-Son test Başarı Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	15	32,8	10,8	-23,4	1000
Kontrol	15	56,5	12,9		

Tablo.3'te görüldüğü gibi, deney grubunun ön test ve son test puanlarının karşılaştırmasına yönelik olarak yapılan bağımlı t-testi analizinde, son test lehine anlamlı farklılık çıkmıştır (t: -23,4). Bu farklılığın, yerel tarih öğretimiyle yapılan program sonucunda oluştuğu ileri sürülebilir. Bu verilere göre, yerel tarih öğretimi kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin ön test puanları ortalaması ($\bar{X}=32,8$) iken, son test puanları ortalamaları ise ($\bar{X}=56,5$) olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre aralarında anlamlı düzeyde bir farklılık gözlenmiştir.

Elde edilen verilere göre, yerel tarih öğretiminin uygulandığı deney gurubundaki öğrencilerin akademik başarılarında başlangıca göre bir ilerleme olduğu görülmüştür.

3. Deney ve Kontrol gruplarının son testten aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Testten Aldıkları Puanların Ortalamaları

Grup	N	\bar{X}	S	t	p
Deney	15	56,5	12,9	2,40	0,02
Kontrol	15	45,8	11,4		

Tablo.4'te görüldüğü gibi, deney ve kontrol gruplarına ait son test puanlarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi analizinde, anlamlı farklılık çıkmıştır (t:2,40). . Deney grubu öğrencilerinin son test ortalama puanları 56,5; standart sapmaları 12,09 iken, kontrol grubu öğrencilerinin son test ortalama puanları 45,8; standart sapmaları ise 11,4'dür. Bu farklılık, deney grubunun lehine bir farklılıktır. Ortaya çıkan bu farklılığın, deney grubuna uygulanan yerel tarihle ilişkilendirilmiş tarih öğretimi ile yapılan öğretim sonunda olduğu söylenebilir.

Bu bulgu deney gurubu öğrencilerinin, kontrol gurubu öğrencilerine göre akademik açıdan daha başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Deney Grubunda Öğrenci Yaklaşımları

Araştırmanın bu bölümünde, yerel tarih konularının işlendiği sınıfta bulunan öğrencilerin; ders sırasında ve ders dışında tarihle ilgili yaklaşımlarına yer verilmiştir.

Yerel tarih ile ilişkilendirilmiş programın işlendiği sınıfta öğrencilerin tarih dersini sevdikleri, ileride tarihçi olmak istediklerini belirtmişlerdir. Örneğin 13 yaşındaki Murat Haymana isimli öğrenci “Daha önce ileride doktor olmayı düşünüyordum şimdi ise tarihçi olmak istiyorum” dedi. 13 yaşındaki Merve Kutlu ise “Daha önceden tarih konularını sevmiyordum şimdi ise biraz sevmeye başladım” dedi.

Ayrıca öğrencilerin tarihi okul dışına; eve ve arkadaşları arasına taşıdıkları görüldü. Mesela; çocuklar yöreleri ile ilgili ebeveynlerine veya arkadaşlarına sorular sorduklarını ve kendilerinin bu soruları cevapladıklarını bu durumun hoşlarına gittiğini belirttiler. Örneğin 13 yaşındaki Nihal Güler isimli öğrenci “İlçemizin tarihini bilmek hoşuma gidiyor. Geçenlerde başka okulda okuyan bir arkadaşşıma Pasinler'in ilk isminin ne olduğunu sormam ve onun bu soruya cevap veremeyip ona bu bilgiyi söylemem çok hoşuma gitti” dedi. 13 yaşındaki Rıdvan Aydın isimli öğrenci ise “Babamla Pasinler'de ilk olarak hangi medeniyetin yaşamış olduğuna dair iddiaya girdik. Ben Urartular demiştim. O da inanmadı ve kaymakamlığı arayarak orda birisine sordu. Benim dediğim çıktı. Bu olay hoşuma gitti” dedi.

Uygulamanın yapıldığı sınıfta yerel tarihle ilgili bir konudan bahsederken, öğrencilerin tarihe yönelik birçok soru sordukları, ders anında derse daha çok katıldıkları görüldü. Ayrıca öğrencilerin televizyon programlarındaki tarihi eserlerle ilgili haberlere ilgilerinin arttığı, tarihi eser kaçakçılığı, tarihi eserlerin yağmalanması, tahrip edilmesi gibi konulara duyarlı oldukları ve bu durumları sınıfta dile getirdikleri görüldü. Örneğin 13 yaşındaki Bülent Keleş isimli öğrenci “Dün akşam haberlerde tarihi bir caminin halılarının çalındığını gördüm ve çok üzüldüm. Bu tür olaylara karşı önlem alınmıyor mu?” dedi.

Öğrencilerin kendi mahallelerinde bulunan tarihi eserlere ilgilerinin arttığı, bu eserle ilgili bilgi almak istedikleri görüldü. Örneğin 13 yaşındaki Faruk Yağar isimli öğrenci “Mahallemizde eski bir çeşme var ve bunun ne zaman, kimler tarafından yapıldığını merak ediyorum” dedi. Uygulamanın yapıldığı sınıftaki öğrenciler, elde ettikleri tarihi paraları, yazıları derse getirip sınıftaki arkadaşlarına göstermek istedikleri ve bu tarihi paralar ve yazılar hakkında bilgi almak istedikleri görüldü.

Uygulamanın yapıldığı sınıftaki öğrencilere Hasankale'nin tarihi geçmişini ödev olarak hazırlamaları istenmiştir. Öğrencilerin bu ödevi hazırlarken istekli oldukları gözlemlendi. Ödevler içinden seçilen ödev öğrenci tarafından sınıfta sunulmuş ve öğrencilerin yönelttikleri sorular açıklanmıştır. Öğrencilerden 13 yaşındaki Emrah Kavut teneffüste yanıma gelerek “Babam, 25 yıldır kaymakamlıkta çalıştığını, kendisinin bugüne kadar Pasinler’de hiçbir öğretmenin Pasinler ile ilgili ödev verdiğini duymadığını söyledi. Öğretmeninize bu ödevinden dolayı teşekkürlerini bildirmemi söyledi” dedi. Ayrıca gönüllü olan öğrencilere Pasinler ilçesinde bulunan tarihi eserleri incelemeleri istenmiş ve ilçede bulunan tarihi eserler araştırma-inceleme ödevi olarak öğrencilere verilmiştir. Bu ödevlerden bazıları öğrenci tarafından derste sunulmuştur.

Yerel tarih öğretiminin uygulandığı sınıftaki öğrencilerin yöreleri ile ilgili yaptıkları çalışmalar sonucunda; çevrelerinde bulunan tarihi keşfettikleri, öğrencilerde “gözlem” becerisinin gelişmeye başladığı, öğrencilerin kaynağından bilgi öğrenmelerinin sağlandığı, ezber yerine, araştırmaya ve incelemeye yöneldikleri, tarihe ve tarih dersine ilgilerinin uyandığı, ülkelerinin tarihi eserlerini koruma isteklerinin ve bu eserlerin tanıtılmasını istedikleri görülmüştür.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Uygulamada kullanılan yerel tarih ile ilişkilendirilen örnek tarih programı; Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı sosyal bilgiler müfredat programı ile yerel tarihin ilişkilendirildiği örnek müfredat programını, yörede bulunan tarihi mekânlara gezi-gözlem düzenlenmesini, öğrencilere ilçe tarihin ve ilçedeki tarihi eserlerin incelenmesine yönelik inceleme- araştırma ödevlerin verilmesini, öğrencilerin sınıf içinde ve sınıf dışında yaklaşımlarının tespit edilmesini içeren bir paket program olarak hazırlanmıştır. Uygulamada yürütülen çalışmada somut

verilere ulaşmak istendiğinden programın uygulanmasından önce ve sonra, tarafımızdan hazırlanan test soruları kullanılarak öğrencilere ön-son test sınavları uygulanmıştır.

Ön testin değerlendirilmesinde uygulamanın yapıldığı iki sınıf öğrencilerinin de seviyelerinin birbirine yakın olduğu sonucuna varılmıştır. Yaklaşık bir dönemlik bir uygulama sonucunda deney grubunun başarı grafiğinin ve tarih dersine ilgi ve meraklarının kontrol grubuna göre daha fazla olduğu görülmüştür. Uygulamanın yapıldığı sınıftaki öğrencilerin derse daha ilgili oldukları, derse daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir.

Yerel tarih öğretimi ile ilgili yapılan uygulama sonucunda, tarih öğretiminde problem sayılan ezberciliğin geri planda kaldığı; tarih öğretiminin öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli bir vaziyet aldığı görülmüştür. Ayrıca, öğrenci çevresindeki tarihi araştırmaya ve incelemeye teşvik edilerek araştırma becerisinin geliştiği, çevresindeki tarihi öğrenirken aktif bir şekilde olduğu görülmüştür. Bu uygulamanın yapılandırmacı yaklaşım ve aktif öğrenme ilkelerine de uygun olduğu görülmüştür.

İstatistiksel değerlendirmede yerel tarihe yönelik yapılan uygulamanın etkili/başarılı olduğunu gösteren sonuçlara ulaşılmıştır. Ön test ve son test arasındaki farkların değerlendirilmesi ile ulaşılan sonuçlar uygulamanın etkinliğini gösteren bilimsel kanıtlardır; bunların dışında, uygulama boyunca tanık olunan öğrencilerin istek ve merakları rakamlarla ifade edilemediğinden bilimsel kanıt olarak kabul edilmese de bu değerlerle oluşan araştırmacının kişisel gözlemleri de uygulamanın başarısını doğrular niteliktedir.

Uygulamayı belirli bir ölçüde başarılı kılan en önemli etken, teorik bilgilerin aktarılmasında çevrede bulunan ve çocukların birden çok duyu organına hitap eden, öğrenciler için daha somut olan tarihi kalıntılar ve uygulama çerçevesinde yörede bulunan tarihi eserlere ve mekânlara yapılan gezi-gözlem çalışmalarınıdır. Yerel tarih konularının öğrenci yaklaşımında etkili olmasındaki sebep olarak en önemli faktörün, öğrencilerin işlenen tarihi konuların içinde olması ve öğrenci için konuların somut gelmesi görülmüştür.

Yerel tarih öğretimine yönelik bu çalışmanın, yerel tarih öğretimiyle ilgilenenlere, yerel tarihin ve yerel tarih öğretiminin ne olduğunu, yerel tarih öğretiminin faydasını ve nasıl yapılacağını örnek bir uygulamayla belirtmesi açısından bir kaynak araştırma olacağını umulmaktadır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak şu önerilerde bulunabiliriz:

1. Öncelikle yerel tarih öğretimine yönelik çalışmaların artırılması gerekmektedir. Ayrıca bu yönde yapılacak çalışmalara imkân sağlanmalıdır. Yerel tarih öğretimi konusu konferans, panel gibi platformlarda gündeme getirilmeli, yerel tarih çalışmalarına yönelik komiteler kurulmalıdır. Yerel tarih öğretimi için alt yapı çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Yerel tarih öğretiminde

kullanılacak dokümanın sağlanması, bu yönde yayınların hazırlanması, yerel tarih öğretimi için önemli bir yeri olan müze ve tarihi mekân konularındaki sorunların giderilmesi gerekir.

2. Milli Eğitim Bakanlığı, İl ve İlçe Milli Eğitim teşkilatında yerel tarih öğretimi konusuyla ilgilenen bölümler veya sorumlu kişiler belirlemelidir. Bu bölümler veya kişiler tarih öğretmenlerine yerel tarihin öğretilmesine yönelik kaynak dokümanları sağlamalıdır. Öğretmenlerin yörelerinde bulunan tarihi mekânlara yapacakları gezi-gözlemlerinde maddi imkân sağlanmalı, bunu yapan öğretmenleri ek ders ödemesiyle teşvik etmelidir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapacağı hizmet içi eğitim şeklinde bir çalışmayla tarih öğretmenlerinin yerel tarih öğretimi konusunda bilgilendirilmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

3. Yerel tarih öğretiminin gerçekleştirilebilmesinin bir gereği de, okulun bulunduğu yerel tarih ile ilgili daha önceden araştırılmış, hazırlanmış bilgi birikiminin olmasıdır. Avrupa da daha XIX. yüzyılın başlarından itibaren yapılan yerel tarih araştırmaları bizde gecikmiştir. Bu nedenle yerel tarih ile ilgili araştırmalara önem verilmeli, elde edilen bilgiler kaynak olarak sunulmalı, belediyelerde veya yöre kütüphanelerinde yörenin tarihi ile ilgili arşivler oluşturulmalıdır.

4. İlköğretim Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders kitapları ile beraber öğretime sunulan "Öğretmen Kılavuz Kitapları"nda yerel tarih öğretime dönük doküman ve yöntemlerle ilgili bölümler yer almalıdır.

5. Öğretmenler, kendi ilinin tarihini devamlı ve ayrıntılı bir şekilde anlatmayı ödev saymalıdır. Yakın çevre tarihi ile coğrafyasına mutlaka gerekli olmasa bile, öğretmenlerimizin bu hususu daima göz önünde bulundurmaları gerektiği düşünülmektedir.

6. İlköğretimde zorunlu hale getirilen proje ve performans görevi sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretimi amacıyla kullanılabilir. Tarih öğretmenleri, öğrencilerine buldukları yörenin tarihi geçmişiyile ve yöredeki tarihi eserlerle ilgili proje veya performans görevleri vererek çocukların araştırmacı yönünü geliştirebilir hem de yerel tarih ile ilgili arşiv oluşturabilirler. Tarih öğretmenleri görev yaptıkları yerel tarih ile ilgili bir arşiv oluşturabilir, bunu öğrencilerin imkânına sunabilirler.

7. Yerel tarih öğretiminde önemli bir yeri olan tarihi eserlerin ve müzelerin bulunduğu yerlerde öğrenciye gerekli bilgiyi verecek görevli kişilerin bulundurulması, müze konusunda rehberlik servislerinin oluşturulması, müzelerle ilgili dokümanların hazırlanıp müzenin bulunduğu yöredeki tarih öğretmenlerine bu dokümanların ulaştırılması gerekir. Ayrıca Avrupa da olduğu gibi çocuk müzelerinin kurulması ve geliştirilmesi gerekir. Böylece çocuk eğlenirken öğrenmiş olur.

8. Üniversitelerde okuyan tarih ve sosyal bilgiler öğretmeni adaylarına, eğitimleri sırasında yerel tarih öğretimi konusunda gerekli bilgi verilmelidir. Yerel tarihin öğretilmesi için üniversitelerde tarihsel çevrenin nasıl kullanılması gerektiği öğretmen adaylarına öğretilmelidir. Tarihsel çevre kaynakları hakkında nasıl bilgi edinileceği, elde edilen bu bilgilerin öğrenciye nasıl aktarılacağı belirtilmelidir. Göreve başlayacakları okulun bulunduğu yörenin tarihini öğrencilere nasıl öğretecekleri, yapacakları okul dışı etkinliklerinde nelere dikkat etmeleri gerektiği öğretilmelidir. Yerel tarih öğretimi konusunda öğretmen adaylarının öğrenci karşısında en az birer turist rehberi gibi olmaları sağlanmalıdır. Yüksek öğretim tarih programlarında yerel tarihe yer verilmelidir.

9. Tarih öğretiminde problem sayılan ezbercilikten uzaklaşıp, öğretmen merkezli değil de, öğrenci merkezli bir tarih öğretiminin yapılabilmesi için, yerel tarih öğretiminin öğretmenler tarafından uygulanması gerekmektedir. Böylece öğrenci çevresindeki tarihi araştırma ve incelemeye teşvik edilerek hem araştırma yeteneği geliştirilir hem de öğrenci çevresindeki tarihi öğrenirken aktif bir durumda olur. Ayrıca, öğrenci çevresindeki tarihi araştırıp öğrenirken uzaktaki tarihe de merakı artar.

KAYNAKÇA

- AKTEKİN, Semih. (2006). “Tarih Öğretmenlerinin Gözüyle Tarih Derslerinde Yerel Tarih.” **Toplumsal Tarih Dergisi**. S. 149. İstanbul: Toplumsal Tarih Vakfı.
- AKSEL, Malik. (2000). **İstanbul’un Ortası**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ATA, Bahri. (2002). Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin “Müze Eğitime” İlişkin Görüşleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAYMUR, Fuat. (1949). **Tarih Öğretimi**. Ankara: İnkılâp ve Aka Kitabevi.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve Cuma ÇİVİ. (1999). **Genel Öğretim Metotları**. İstanbul: Beta Yayınları.
- ÇALIK, Nabi. (1964). “Çevreye Göre Müfredat Geliştirme ve Turistik Bayburt Ünitesi.” **İlköğretim Dergisi** S.526. Ankara: M.E.B. Yayın Müdürlüğü.
- DANACIOĞLU, Esra. (2001). **Geçmişin İzleri**. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- DURLU, Refik. (1962). “Gözlem ve Yakınyurt” **İlköğretim Dergisi** S.507. Ankara: M.E.B. Yayın Müdürlüğü.
- GÖKSEL, Ömer Lütfü. (1958). **Tarihi Çocuklarımıza Nasıl Öğretelim?** Aydın.

- İLYASOĞLU, Aynur. (2001). **Yerel Tarihçilik, Kent, Sivil Girişim**. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- KONUK, İsmet. (1963). “Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi Öğretimi.” **İlköğretim Dergisi** S.509. Ankara: M.E.B. Yayın Müdürlüğü.
- KÖKSAL, Hüseyin, (2007), “Tarih Öğretiminde Tarihsel Algının Üç Boyutu ve Düşünsel Dayanakları”, EKEV Academic Review, Year, 11, Number 31.
- KYVIG, David E. MARTY, Myran A. (1998). “Yanıbaşımızdaki Tarih.” **Yerel Tarih Dergisi** S.1. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- _____ (2000). **Yanıbaşımızdaki Tarih**. Çev: Nalan Özsoy. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- MEB (1995). **II. Kademe Sosyal Bilgiler Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- _____ (1998). **Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle İlgili Kararı** S.62. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- _____ (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu (4-5. Sınıflar)**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÖZBALKAN, Müslim, İRİK, Osman. (2003). **Tarih Ülkesi Aydın Yerel Tarih Araştırmaları Rehberi**. Aydın: Aydın Tarih Grubu Yayınları.
- ÖZTÜRK, Mutlu. (2001). “Derste Yerel Tarih.” **Yerel Tarihçilik, Kent, Sivil Girişim**. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- ULUÇAY, Çağatay. (1958). **Tarih Öğretimi Çevre İncelemeleri**. İstanbul: Yeni Matbaa.
- SAVARD, C. (1976) “Yakın Çevre Tarihi ve Coğrafyası.” **Çağdaş Pedagojiden Seçmeler**. Çev: Nejat Yüzbaşıoğulları. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- STRADLING, Robert. (2003). **20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli?** Çev. Ayfer Ünal. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- SOMEL, Selçuk Akşin. (1998). “Yerel Tarih ve Tarihte Yerellik.” **Yerel Tarih Dergisi** S.6. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.